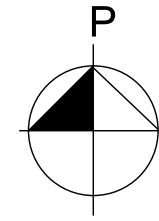
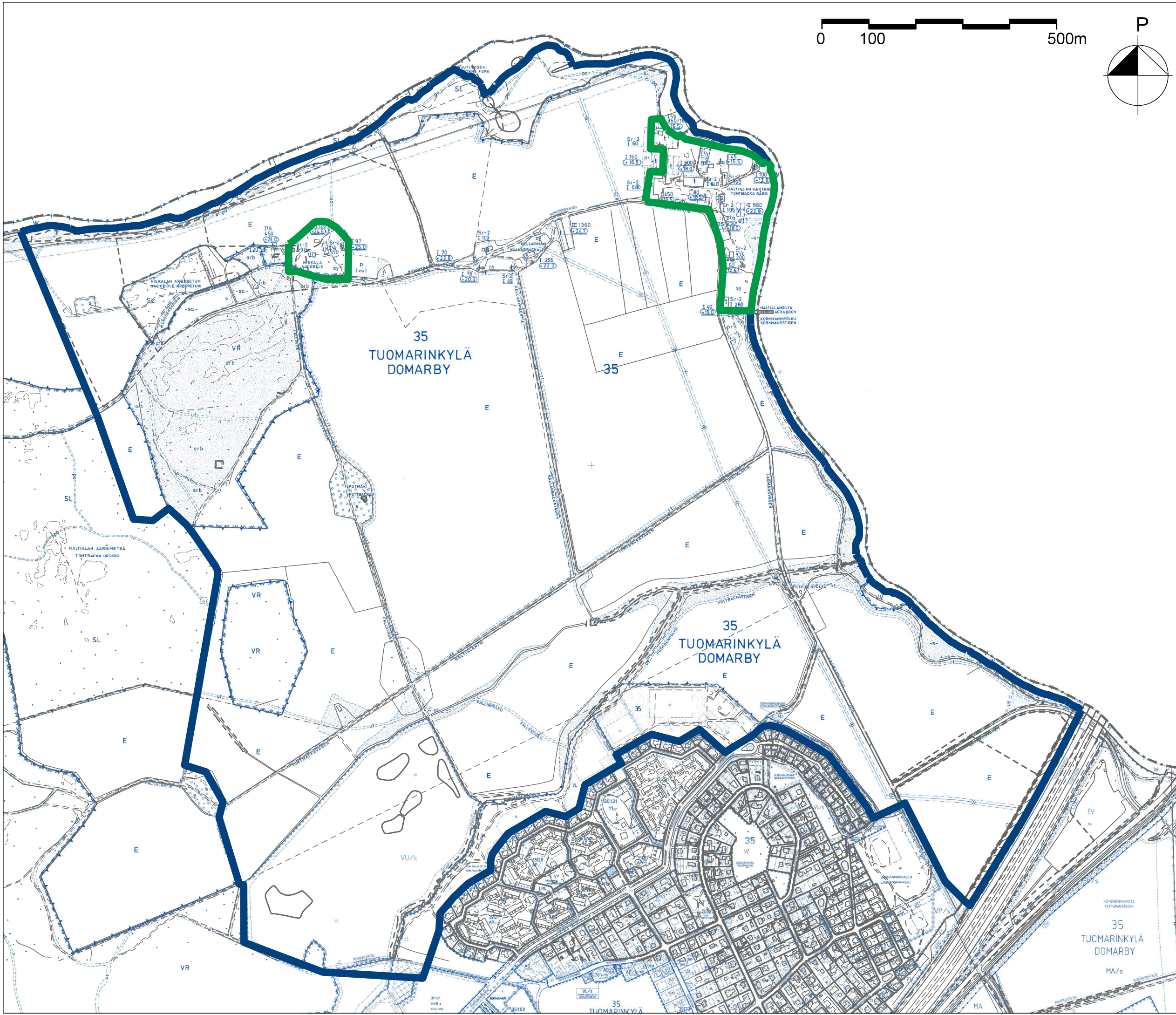

0 100 500m

MERKINTÖJEN SELITYKSET

- Kartanopuiston rajaus
- Kartanopuiston maisemallinen rajaus

KARTANOPISTOJEN INVENTOINTI

Niskalan ja Haltialan kartanopuistot
1:7500 (A3)
31.5.2017

maisema-arkkitehtitoimisto
NÄKYMÄ oy
Mechelininkatu 34 B, 00260 Helsinki, p. 09-622 717 27

ARVOYMPÄRISTÖKOHDEKORTIT 2015	
Kohteen nimi	Haltiala, Tomtbacka
Kohdetyyppi	Maatila(kartano)ympäristö 1800-luvulta
Kaupunginosa	35 Tuomarinkylä (Domarby)
Osa-alue	354 Haltiala (Tomtbacka)
Yleisten alueiden rekisteritunnus (HKR)	
Voimassa oleva asemakaava	Nro 9540 v. 1990
Kaavamerkintä	E (erityisalue virkistystä ja maanviljelystä varten), sr-2 (suojeltava rakennus), sy (alueen osa, jolla ympäristö säilytetään), ~s~ (alueen osa jolla on joenrantavyöhykkeen ja sen suojavyöhykkeen kasvillisuus)
Helsingin yleiskaava 2050 (Teemakartta: kulttuuriympäristöt 14.6.2016) ja RKY-merkinnät	YK: Haltiala on osa valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta (valtioneuvoston periaatepäätös 1995). Haltiala on maakuntainventoinnin kohde (Uudenmaan kulttuuriympäristöt -selvitys 2012), asemakaavassa suojeltu tai säilytettävä alue ja siellä on asemakaavassa suojeltuja rakennuksia. Se on myös Helsingin kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittävä alue (Vuoden 2002 selvitys).
Hallintovirasto	HKR, KV
Rakennusten hallinta ja käyttö	Kotieläintila. Vanhassa asuinrakennuksessa sijaitsee Wanha Pehtoori -kahvila, muut asuinrakennukset ovat asuttuja.
Yleiskuvaus	Haltiala sijaitsee Vantaanjoen mutkassa Keskuspuiston pohjoisella viljelyalueella, Helsingin ja Vantaan kaupunkien rajalla, historiallisen Laamannintien ja Vantaanjoen välissä. Tila erottuu saarekkeena avoimessa peltomaisemassa. Siihen kuuluu asuin- ja talousrakennuksia pihapiireineen sekä sauna. Päärakennus ja siihen liittynyt puutarha sijaitsivat jyrkällä jokitörmällä tilakeskuksen korkeimmalla paikalla. Päärakennus paloi 1950-luvulla, mutta sen kivijalka on kunnostettu ja sen päällä on nykyään eräänlainen oleskelutasanne. Puutarhan yli avautuu näkymä joelle. Muotopuutarhan kasvillisuussommitelmia ja käytävälinjauksia on palautettu päärakennuksen lähistöllä. Asuin- ja talousrakennukset sijaitsivat osittain tien varrella, osittain omana pihapiirinään tien pohjoispuolella. Tien mutkassa on leikki- ja levähdyspaikka. Niiden yhteydessä on kesäkioski. Navettarakennuksen edessä on kotieläintilan aitauksia. Kahvilan edustalle on rakennettu anniskeluterassi. Ranta on alavaa tulvaniittyä ja kosteikkoa. Tilan etelärajalla on kevyen liikenteen silta joen yli.
Suunnittelijat	Puutarha lienee muotoutunut kulloisenkin omistajan ja hänen puutarhurinsa toimesta. Haltialan kartanon kunnostussuunnitelma 2000, MA-arkkitehdit.
Kohteen keskeiset vaiheet	Haltialan tilan historia ulottuu 1500-luvulle. Sen merkittävin rakennuskausi oli 1800-luvulla, jolloin sen päärakennus (1811) ja suurin osa talousrakennuksista pystytettiin. Todennäköisesti samaan aikaan perustettiin päärakennuksen edustalla sijaitseva pieni muotopuutarha. Puutarha oli pensaiden rajaama kolmikulmainen nurmialue, jossa oli koristeistutuksia ja patsaita. Puutarhaa reunustivat pensasistutukset ja pihdat. Molemmiin puolin puutarhaa oli polkuja, jotka johtivat päärakennukselta joen rannalle. Siellä oli laituri ja silta, joka johti vastarannalla sijaitsevalle Tammiston tilalle. Helsingin kaupunki osti Haltialan v. 1934. Tulipalon jälkeen vanhan päärakennuksen ympäristö kasvoi vähitellen umpeen. Kartanoympäristö kunnostettiin 2001-2002.
Arvoluokka	II
Arvon perustelu	Haltiala-Niskalan alue on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue. Se on kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti sekä luontonsa puolesta eräs Helsingin arvokkaimmista maisemakokonaisuuksista. Haltiala toimii edelleen maatilana. Sen pihapiiri ja muotopuutarha on kunnostettu.
Historiallinen arvo	Historiallisesti arvokas tilakokonaisuus, jonka historia ulottuu 1500-luvulle.
Puutarhataiteellinen / Maisema-arkkitehtoninen arvo	Haltialan miljööllä on suuri maisemallinen merkitys Niskala-Haltialan kulttuurimaisemassa. Pienikokoinen muotopuutarha on kunnostettu 1900-luvun alun arkkitehtonisen tyylin mukaiseen asuun.
Kaupunkikuvallinen arvo	Haltialan tilakeskus sijaitsee laajan peltoaukean laidalla ja Vantaanjoen mutkassa. Vanha puusto korostaa tilan sijaintia ja asemaa avoimessa viljelymaisemassa, jonka poikki aukeaa pitkiä näkymiä.
Kaupunkirakenteellinen arvo	Haltialan alue on osa Keskuspuistoa ja Vantaanjokilaakson kulttuurimaisemaa.
Kasvilajistollinen arvo	Vanhat jalopuut, lehtikuuset ja koristepensaat 1800-luvulta ja 1900-luvun alusta.
Harvinaisuusarvo	-
Alkuperäisyysarvo	Asema suurmaisemassa. Haltiala toimii edelleen alkuperäiskäytössään maatilana.
Nähtävyyesarvo	Yleisölle avoin, suosittu kotieläintila.

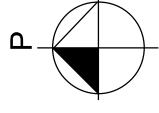
Ekologinen arvo	Tulvalammikko Haltilan tilan alueella on arvokas kasvikohte (lk. II). Haltilan tilan alue on linnostollisesti arvokas kohde (lk. II).
Sosiaalinen arvo	Osa Keskuspuiston tärkeää ulkoilu- ja virkistysaluetta.
Muut arvot	-
Säilyneisyys	Puisto on kunnostettu 2000-luvun alussa, jolloin muotopuutarha palautettiin 1900-luvun alun asuun.
Tilarakenne/ sommitelma	Puiston keskellä, mäen päällä sijaitsee piha- ja puutarha-alue. Sitä reunustavat, joelle viettävät niittyrinteet ovat alkaneet kasvaa umpeen. Kartanoalueen eteläosaa rajaavat kuusiaidat on uudistettu. Tilakeskuksen ympäristö on säilynyt avoimena.
Rakenteet	Päärakennuksen kivijalka on kunnostettu ja sen päälle on asennettu uusi metalliverkkoaita. Muotopuutarhan edessä jokirannassa on uusi puinen oleskelulaituri. Leikkipaikkaa rajaa puinen aita. Leikkipaikan vieressä oleva nurmialue on rajattu monilla matalilla puupollareilla.
Pinnoitteet	Laamannintie on asfalttipintainen, muut käytävät ovat kivituhkapintaisia.
Kasvillisuus	Vanhat jalopuut, lehtikuuset ja koristepensaat 1800-luvulta ja 1900-luvun alusta.
Kalusteet ja varusteet	Kalusteet ja varusteet on uusittu 2000-luvun alussa tehdyn kunnostuksen yhteydessä. Kahvilan terassilla on puiset pöydät ja penkit, joiden värin kahvilan pitäjä on muuttanut valkoiseksi. Samaa mallia on käytetty päärakennuksen kivijalan rajaamalla oleskelutasanteella, johon on sijoitettu myös suuria kausikasviruokkuja. Leikkipaikalla on käytetty nykyaikaisia leikkivälineitä. Alueella on useita opastauluja.
Valaistus	Laamannintiellä on katuvalaisimet maakaapelilla. 2000-luvun kunnostuksen yhteydessä varsinaisen tilan alueelle järjestettiin puistotyyppinen valaisu.
Vaalittavia ominaispiirteitä	Maatilatoiminnan jatkuminen. Kunnostetun muotopuutarhan säilyttäminen. Maisemallinen asema Niskala-Haltialan kulttuurimiljöössä säilytettävä, tälle alueelle ei tule pysyttää enää uusia rakennuksia.
Kunto	Hyvä. Kartanomiljöö on kunnostettu 2000-luvun alussa.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Avointen ja puoliavointen alueiden umpeenkasvu. Rakennusten ja etenkin ns. "kesäkioskin" jäsenymätön ympäristö. Leikkipaikan keskeinen ja näkyvä sijainti.
Suosituks	Kasvillisuusinventoinnin päivittäminen sekä hoito- ja kehittämissuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen. Hoitotasoa on nostettava muotopuutarhaa ympäröivillä alueilla. Myös rakennusten vuokralaisilta tulee edellyttää kohteen arvoa vastaavaa hoitoa heidän piha-alueillaan. Kunnostussuunnitelmassa on ehdotettu toista paikkaa kioskille, mikä tulee huomioida, kun aluetta kunnostetaan tulevaisuudessa.
Tiedon taso	Hyvä. Perusselvitykset (historiaselvitys ja kasvillisuusinventointi) ja kunnostussuunnitelma on laadittu, mutta kasvillisuusinventointi on syytä päivittää hoito- ja kehittämissuunnitelman lähtötiedoiksi.
Lähteet	Painamattomat lähteet: - Hautamäki, Ranja: Helsingin kartanoympäristöt – yhteenveto syksyn 1998 inventoinnista. Rakennusvirasto / Viherosasto. 21.2.1999; MA-Arkkitiedot: Haltiala - kartanosta kaupungin maatilaksi. Päiväymätön (todennäköisesti 2003).; MA-Arkkitiedot: Haltialan kartano, pihan kunnostussuunnitelma. Piirustukset VIO 4894/1D-6/F. Rakennusvirasto / Viherosasto. 2000-2002.; - Maisemasuunnittelu Hemgård: Niskalan maisemasuunnitelma, Niskalan arboretum ja arboretumin laajennusalueen suunnitelma, Haltialan kartanon ja Niskalan tilan pihapiirien hoitosuunnitelmat. Kiinteistövirasto / Metsä- ja maatalousosasto. 30.11.1989.
Inventoinnin ajankohta	6.10.2015, 8.10.2015
Inventoijat	Matti Liski ja Tiina Perälä, Eeva Ruoff
Päivitetty	

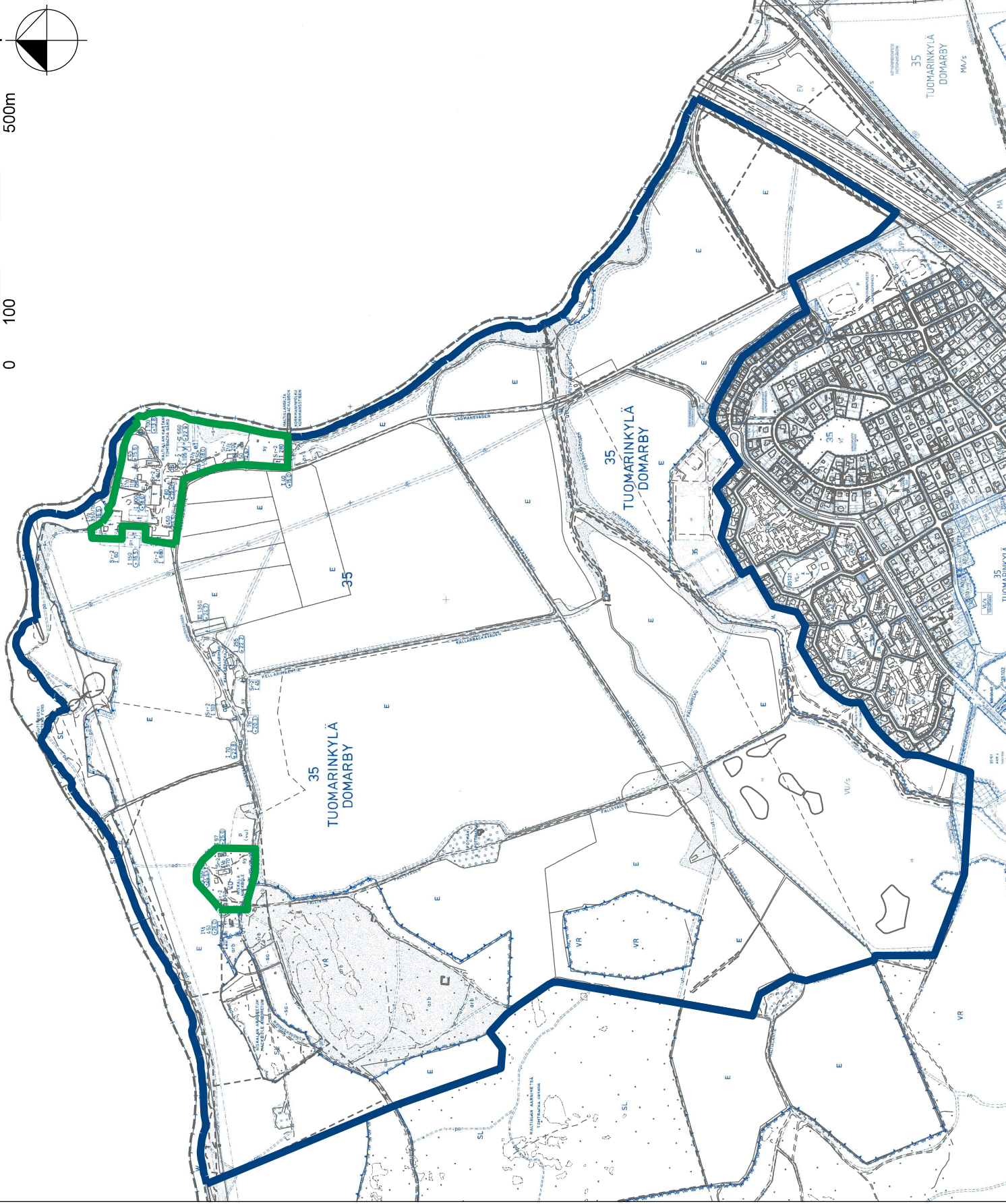
MERKINTÖJEN SELITYKSET

Kartanpuiston raja

Kartanpuiston maisemallinen raja

0 100 500m

KARTANOPISTOJEN
INVENTOINTI

Niskalan ja Haltialan kartanopuistot
1:7500 (A3)
31.5.2017

maisema-arkkitehtitoimisto
NAKYMÄ OY
Miehelinnekatu 34 B, 00260 Helsinki, p. 09-422 717 27

ARVOYMPÄRISTÖKOHDEKORTIT 2015	
Kohteen nimi	Niskala, Nackböle
Kohdetyyppi	Maatilaympäristö 1800-1900 -luvulta.
Kaupunginosa	35 Tuomarinkylä (Domarby)
Osa-alue	354 Haltiala (Tomtbacka)
Yleisten alueiden rekisteritunnus (HKR)	
Voimassa oleva asemakaava	Nro. 9540 v. 1990
Kaavamerkintä	Kartanopuisto: VU; sy (alueen osa jolla ympäristö säilytetään), sr-2 (suojeltava rakennus). Ympäristö: E (pellot), SL (Niskalan arboretum), VR (retkeily- ja ulkoilualue)
Helsingin yleiskaava 2050 (Teemakartta: kulttuuriympäristöt 14.6.2016) ja RKY-merkinnät	YK: Niskala on osa valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita (valtioneuvoston periaatepäätös 1995). Niskala on maakuntainventoinnin kohde (Uudenmaan kulttuuriympäristöt -selvitys 2012), asemakaavassa suojeltu tai säilytettävä alue ja siellä on asemakaavassa suojeltuja rakennuksia. Se on myös Helsingin kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittävä alue (Vuoden 2002 selvitys).
Hallintovirasto	LIV, KV
Rakennusten hallinta ja käyttö	Päärakennus vuokrattu asuin- ja työhuonekäyttöön (viisi huoneistoa). Muuntamo on vuokrattu työtilaksi.
Yleiskuvaus	Niskalan tila sijaitsee Kuninkaantammentien varrella Keskuspuiston pohjoisella viljelyalueella, Vantaanjoen vierellä. Tilakeskus sijaitsee mäellä, jota ympäröivät jokivarren pellot. Siihen kuuluvat päärakennus, viljamakasiini, piharakennus ja päärakennusta ympäröivä umpeenkasvanut puutarha. Päärakennuksen itäpuolella, sen ja piharakennuksen välissä on nurmipiha. Puistomaisella pihalla kasvaa mm. vaahteroita, lehtikuusia, kuusia, lehmuksia, tammia, hemlocki, pyökki ja siellä on myös tuijista istutettu "lehtimaja". Osa puista on huonokuntoisia, ja käytävät ovat hävinneet sisääntuloteitä lukuunottamatta. Päärakennusta reunustavat rinteet ovat muuttuneet ryteiköiksi, jonka keskelle vanhat havu- ja jalopuut ovat jääneet. Päärakennuksen pohjoispuolella on piharakennuksen kivijalka. Viljamakasiinin luona on Keskuspuiston ulkoilualueiden taukopaikka, jota käytetään pysäköintialueena.
Suunnittelijat	Suunnittelijaa ei tunneta. Puutarha on peräisin 1800-luvun lopulta ja se lienee muotoutunut silloisen omistajan ajatusten mukaan. Läheisen Tuomarinkylän kartanon omistanut maanviljelysneuvos Jacob Kavaleff oli henkilökohtaisesti erittäin kiinnostunut harvinaisten puiden viihtymisestä Suomen alueella. Hän lienee antanut istuttaa puutarhaan vierasperäisiä lajeja 1900-luvun alussa samaan aikaan kun hän kehittäi viereistä arboretumin eräänlaiseksi taimistonsa näytetarhaksi.
Kohteen keskeiset vaiheet	Niskalan tilan historia ulottuu 1500-1600 -luvulle. Se yhdistettiin Haltialan kartanoon 1600-luvun lopulla. Nykyisen hahmonsäilyksen tila sai 1800-luvun lopulla, jolloin sen päärakennus ja viljamakasiini pystytettiin. Samoihin aikoihin lienee myös perustettu päärakennuksen ympärillä sijaitseva pieni puutarha. Tilan länsiosassa sijainneet talusrakennukset on myöhemmin purettu. Jacob Kavaleff perusti Niskalan tilakeskuksen viereen nykyisin arboretumin nimellä tunnetun näytealueen, ks. yllä. Niskalan maat siirtyivät kahdessa vaiheessa Helsingin kaupungin omistukseen v. 1941 ja v. 1961.
Arvoluokka	II
Arvon perustelu	Haltiala-Niskalan alue on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue. Yhdessä läheisen Haltialan kartanon maiden kanssa Niskala muodostaa kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti sekä luonnonolojensa perusteella erään Helsingin arvokkaimmista maisemakokonaisuuksista. Niskalan tilakeskuksen pihapiirissä on arvokasta kulttuurikasvilajistoa.
Historiallinen arvo	Kavaleffin kasvipärintö.
Puutarhataiteellinen / Maisema-arkkitehtoninen arvo	Niskalan tilalla on suuri maisemallinen merkitys Niskala-Haltialan kulttuurimaisemassa. Tilan pihapiirin puutarhataiteellinen arvo on kuitenkin vähäinen.
Kaupunkikuvallinen arvo	Niskalan tilakeskus ja arboretum sijaitsevat paikassa, joka on maisemallisesti erittäin vaihteleva ja monipuolinen. Täällä kohtaavat vanha avara viljelymaisema, Keskuspuiston laajat ulkoilumetsät ja Vantaanjoki rantalehtoinen.
Kaupunkirakenteellinen arvo	Niskalan tila on osa Keskuspuistoa ja Vantaanjokilaakson kulttuurimaisemaa.
Kasvilajistollinen arvo	Jakob Kavaleff istutti 1900-luvun alussa puutarhaan runsaasti vierasperäisiä kasveja. Samoihin aikoihin hän loi perustan myös läheiselle arboretumille, ks. yllä. Puutarhassa kasvaa edelleen Kavaleffin istuttamia lajeja, mm. puumainen hemlocki, pyökki ja eri lehmuslajeja. Sarvipähkinäpensas kuuluu taas pensaslajiston harvinaisuuksiin.
Harvinaisuusarvo	Harvinaiset kasvilajit ja yli 100-vuotiaat puut.
Alkuperäisyysarvo	Jakob Kavaleffin aikainen harvinainen kasvilajisto. Asema suurmaisemassa.
Nähtävyysarvo	Tila liittyy saumattomasti ns. Niskalan arboretumiin, jolla on suuri nähtävyysarvo.

Ekologinen arvo	Niskalan tilan alue on osa Niskalan arboretumin linnostollisesti arvokas kohdetta (lk. II).
Sosiaalinen arvo	Osa Keskuspuiston ulkoilu- ja virkistysaluetta.
Muut arvot	-
Säilyneisyys	Puutarhan hoito on ollut vuosikymmeniä hyvin vähäistä ja koskenut vain päärakennuksen läheisintä aluetta ja kasvutilan raivaamista arvokkaimmille puille. Puutarhan käytävät ovat kasvaneet umpeen pääsisääntulokäytäviä lukuunottamatta ja runsas vesakko on tehnyt rinteistä tiheikköjä.
Tilarakenne/ sommitelma	Tilakeskus sijaitsee näkyvällä paikalla Vantaanjoen törmällä. Monipuolinen, lehtevä pihapuusto korostaa tilakeskuksen sijaintia ja asemaa maisemassa. Sieltä on aiemmin avautunut näkymiä kauas yli Vantaanjoen viljelylaakson, Tuomarinkylän kartanomäelle sekä nykyään Vantaan kaupungin puolella sijaitsevalle Backaksen tilalle. Umpeenkasvaneen puutarhan keskellä on nurmea. Entinen käytäväverkosto on hävinnyt varsinaista sisääntuloteitä lukuunottamatta. Vanhoja puita ja kasvillisuussommitelmia on jäljellä vesakon keskellä. Tilakeskuksen eteläpuolella vanhan tilustien (Kuninkaantammentie) linjaus on säilynyt alkuperäisellä paikallaan.
Rakenteet	Vanha kivijalka.
Pinnoitteet	Säilyneet pääkäytävät ovat kivituhkapintaisia. Kuninkaantammentie on asfaltoitu.
Kasvillisuus	Monia Kavaleffin istuttamia kasvilajeja ja kasvillisuussommitelmia on säilynyt mutta ne kasvavat nuoren vesakkomaisen kasvillisuuden puristuksessa, kuten monet vanhat jalopuut.
Kalusteet ja varusteet	Rakennusten seinustoilla ja lähistöllä on runsaasti erilaisia pihakalusteita ja sekalaisia tavaroita. Pysäköintialueen reunalla on puinen kuntoiluväline ja pöytäpenkkiryhmä, erilaisia jätessäiliöitä sekä opastauluja, kylttejä ja liikennemerkkejä. Kokonaisuus antaa sen vuoksi hoitamattoman vaikutelman.
Valaistus	Kuninkaantammentien varrella on katuvalaisimet (puupylväät ja maakaapelit).
Vaalittavia ominaispiirteitä	Vanhat jalopuut ja harvinaiset kasvit. Maisemallinen asema Niskala-Haltialan kulttuurimaisemassa.
Kunto	Heikko. Niskala on ollut vuosikymmenten ajan lähes hoitamatta.
Arvoja heikentäviä tekijöitä	Hoitamattomuus ja umpeenkasvu. Pysäköintialueen jäsentymättömyys sekä kalusteiden ja varusteiden kirjavuus.
Suosituks	Historiaselvityksen laatiminen ja kasvillisuusinventoinnin päivittäminen, minkä pohjalta laaditaan peuskorjaus- sekä hoito- ja kehittämissuunnitelmat, jotka toteutetaan. Pihapiirin säilymisen ja ylläpidon takaamiseksi se tulee saattaa HKR:n hallintaan. Päärakennus tulisi ottaa yleishyödylliseen käyttöön.
Tiedon taso	Puutteellinen. Lähtötietoja tulisi täydentää (yksityiskohtaista historiaselvitystä ei ole laadittu).
Lähteet	Painamattomat lähteet: - Hautamäki, Ranja: Helsingin kartanoympäristöt – yhteenveto syksyn 1998 inventoinnista. Rakennusvirasto / Viherosasto. 21.2.1999; - Hämet-Ahti, Leena: Niskalan arboretum, hoito- ja käyttösuunnitelma. Kiinteistövirasto / Metsä- ja maatalousosasto. 7.8.1992; - Luontotieto Keiron Oy: Niskalan arboretumin ja tilan kasvillisuuden inventointi 2004. Rakennusvirasto / Katu- ja puisto-osasto. 3.2.2005.; - Maisemasuunnittelu Hemgård: Niskalan maisemasuunnitelma, Niskalan arboretum ja arboretumin laajennusalueen suunnitelma, Haltialan kartanon ja Niskalan tilan pihapiirien hoitosuunnitelmat. Kiinteistövirasto / Metsä- ja maatalousosasto. 30.11.1989.
Inventoinnin ajankohta	6.10.2015, 8.10.2015
Inventoijat	Matti Liski ja Tiina Perälä, Eeva Ruoff
Päivitetty	

